

Reactie van Marianne Gijbels

Graag wil ik de Katholiek Raad voor Kerk en Jodendom bedanken, dat ik op deze gelegenheid iets mag vertellen. Ik start met een korte toelichting, hoe ik zelf bij het thema 'de dialoog' betrokken ben. Vervolgens zal ik vertellen hoe het katholiek onderwijs vandaag omgaat met de verschillende wereldreligies en de Joodse gemeenschap in Rotterdam in het bijzonder.

Eind jaren '80 tijdens mijn opleiding aan de Katholieke Theologische Hogeschool Amsterdam, ging een wereld voor mij open. Naast de vakken die te maken hebben met de katholieke traditie, maakte ik ook kennis met het vak godsdienstwetenschappen. Ik raakte geboeid door de enorme diversiteit van religies, vooral hoe mensen hun geloof belijden en beleven. Daarnaast was er in de opleiding ook veel aandacht voor het jodendom. De eerste inleidende colleges werden gegeven aan de hand van het informatieboekje 'Geliefd is de mens' uit 1982 met artikelen rondom de Joodse traditie. Ik werd geraakt door een tekst van Yehuda Aschkenasy en Whitlau. Zij spreken over de Joodse opvatting van de menselijke opdracht: *"aan de hand van Gods 'blauwdruk voor de wereld', de Torah, een rechtvaardige wereld helpen vestigen. In dat proces is elke menselijke ervaring, elke duiding in het licht van een nieuwe ervaring kostbaar, omdat het weer een aspect van de blauwdruk afleesbaar maakt.... Om die reden is elke ervaring kostbaar en waard om te worden bewaard."*

Het opdoen van ervaringen is nog steeds een kern van het vak Godsdienst/Levensbeschouwing op de katholieke school, daar kom ik zo op terug. Na mijn opleiding zijn vooral de contacten en relaties met mensen uit de verschillende tradities me heel dierbaar en ik ben ook dankbaar, dat ik destijds Sjanie van Maanen van Jeugdadviesburo de Heuvel ben tegengekomen die die interesse met me deelde.

Toen ik in 1990 in dienst trad bij de RVKO kon ik mijn interesse voor de verschillende religieuze tradities professioneel vorm geven. Het begin van de jaren '90 stond in het teken van de transformatie van schoolcatechese ('geloofsopvoeding') naar lessen godsdienst/levensbeschouwing. In die tijd maakten we zelf onze zogenaamde catecheseprojecten nog en daarin probeerden we, naast, vanzelfsprekend de katholieke traditie, ook voorzichtig aandacht te geven aan de ontmoeting met mensen met verschillende levensbeschouwingen, aan verschillende aspecten van de feesten en rituelen van hindoes, joden en moslims. Samen met o.a. onze collega's uit Amsterdam zijn we gaan nadenken hoe we op een juiste manier het vak godsdienst/levensbeschouwing op de katholieke basisschool met een multiculturele schoolbevolking vorm kunnen geven. Met de hulp van de kennis van mensen uit de tradities ontwikkelden we 'leskoffers grote godsdiensten': grote koffers vol tastbare materialen uit verschillende tradities. Samen met Sjanie van Maanen hebben we de Spelkoffer der Religies voor het basis- en middelbaaronderwijs gemaakt, een opdrachterspel rond de overeenkomsten en verschillen in de grote godsdiensten. En we gingen nadenken over het bezoeken van gebedshuizen. Eerst alleen voor leerkrachten, later ook voor leerlingen, omdat we het belangrijk vonden dat leerlingen konden zien en ervaren wat de betekenis is van een gebedshuis voor mensen.

Ik moet eerlijk bekennen dat het in Rotterdam lang moeilijk is geweest contacten te leggen met de joodse gebedshuizen. Gezien de onrust in de jaren '90: de bedreigingen van synagogen, is dit goed te begrijpen. Daarom zijn we dankbaar dat vele jaren geleden deze gastvrije Liberale Gemeente Rotterdam de deuren opende, waardoor we elkaar konden ontmoeten en op verschillende terreinen konden samenwerken. Ook met de orthodoxe synagoge zijn er contacten en die komen steeds meer opgang.

Het citaat uit mijn opleiding: 'elke ervaring is kostbaar en waard om te worden bewaard' is nog steeds actueel. Toch hebben de theologie en het katholiek onderwijs niet stilgezeten sinds de 80er jaren. Vanuit de bevrijdingstheologie, waarin we vanuit onze overeenkomsten wilden werken aan vrede en rechtvaardigheid, zijn we aangekomen in een tijd, waarin het katholiek onderwijs

hernieuwd op zoek is naar haar eigenheid, haar katholieke identiteit. Die haalt zij uit de katholieke traditie. Het lijkt bijzonder hoe deze scholen, juist vanuit hun hernieuwde katholieke traditie, gebedshuizen van andere religies willen bezoeken. Toch, als we Nostra Aetate lezen, is dat het niet:

Wij kunnen onmogelijk God [...] aanroepen, wanneer wij weigeren, ons als broeders te gedragen jegens bepaalde mensen, naar Gods beeld geschapen. De verhouding van de mens tot God [...] en de verhouding van de mens tot de mensen, zijn broeders, zijn zo nauw met elkaar verbonden, dat de Schrift zegt: "Wie niet liefheeft, kent God niet" (1 Joh. 4, 8).

De Vaticaanse Congregatie voor het Katholiek onderwijs schreef in 2013 de notitie: *Educating to Intercultural Dialogue in Catholic Schools. Living in Harmony for a Civilization of Love*. De kern van deze notitie is, dat we juist door onze kinderen kennis te laten maken met verschillen, de basisschool een oefenplaats kan zijn, om later te bouwen aan een samenleving van liefde. We moeten daarvoor leerlingen helpen hun eigen, persoonlijke plaats in de wereld te bepalen. Daar is kennis voor nodig, over hun eigen geloof en over geloven en overtuigingen van anderen.

Met kennis daarover (en ik citeer) *'kan angst worden overwonnen en verrijkt ze onze gedachten over de spirituele tradities van andere mensen. Het gaat niet louter om kennis maar om de gelegenheid die ze biedt tot dialoog. In een open dialoog tussen mensen met verschillende achtergronden, kunnen verschillende geloven een beslissende bijdrage geven aan de vorming van het besef dat er gemeenschappelijke waarden zijn'*.

Het gaat niet louter om kennis, maar juist ook om de ervaringen. Het moderne vak godsdienst/levensbeschouwing wil kinderen leren omgaan met de ervaring dat er meer is dan de mens alleen, en de ervaring dat traditie een rol speelt in het leven van mensen. Dit leren omgaan doen we door verhalen vertellen, het liefst zo tastbaar mogelijk, bijvoorbeeld in deze synagoge. De mensen hier komen niet alleen voor de mensen, ze komen voor iets hogers. De mensen hier hebben een traditie die een belangrijke rol speelt in hun leven. Zo leren onze leerlingen over het theoretische Jodendom, maar vooral ook over met Joodse religieuze leven zelf. Ze doen een belangrijke ervaring op in voelen, doen en denken. Ze worden daardoor uitgedaagd om verder te onderzoeken.

Leerlingen, maar ook studenten vinden het leuk om de synagoge te bezoeken en kennis te maken met de symbolen en rituelen die erbij horen. Ze vinden het mooi om de verhalen te horen van de mensen die over hun eigen gelovige ervaringen kunnen vertellen. Ze staan vol bewondering bij de ark als deze opengaat en ze de Torahrollen kunnen zien. Bij een bezoek aan deze Sjoel viel het een leerkracht op dat er zoveel ruimte is om joodse kinderen in te leiden in hun eigen traditie. Het viel ook op dat het op zo'n speelse manier gebeurt. Een andere leerkracht vertelde dat hij nu pas was gaan begrijpen wat het verschil was tussen Pasen en Pesach. Hij had dat niet gehoord tijdens de rondleiding, maar was geïnteresseerd geraakt en hij was verder gaan zoeken naar de verschillende betekenissen van de feesten. Het zorgt dus ook voor meer begrip bij leerkrachten over de Joodse fundamenten van de katholieke identiteit van onze scholen.

Dat kan allemaal ontwaken door het bezoeken van de Sjoel. Juist in deze tijd van angst voor het onbekende moeten we kinderen laten zien dat de Sjoel niet iets is om bang voor te zijn. Wij hopen daarom, zelfs als het moeilijker wordt om deze plaats te betreden, omdat soms veiligheidsmaatregelen belangrijker lijken, dat wij blijven zorgen dat onze kinderen leren om later te kunnen bouwen aan een samenleving van liefde.

Dank u wel.

Marjan Gijbels, Rotterdam